

Ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden osallisuus suomalaisessa korkeakoulutuksessa -arviointi

Hankesuunnitelma

Sisällys

1	Johdanto	3
2	Arvioinnin tavoitteet	4
2.1	Tavoitteiden muodostaminen vuorovaikutuksessa hyödynsaajien kanssa	4
2.2	Arvioinnille määritellyt tavoitteet	4
3	Arviointikohteet ja -kysymykset	6
3.1	Arvioinnin kohderyhmän rajaaminen	6
3.2	Arviointikysymykset	6
4	Arvioinnin aineistot, niiden hankinta ja analysointi	9
4.1	Olemassa olevan tutkimustiedon hyödyntäminen	9
4.2	Tilastoaineisto	9
4.3	Arviointivierailuilla kerättävä aineisto	10
	LÄHTEET	12

1 Johdanto

Hallituksen strategisessa ohjelmassa mainitaan maahanmuuttajat Suomen innovaatiokyvyn ja osaamisen vahvistajina (Valtioneuvoston kanslia 2015). Syksyllä 2018 valtioneuvosto nosti erityiseksi huolenaiheeksi maahanmuuttajien osaamisen kehittämisen, sillä kansallisten selvitysten perusteella osaamiserot kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä on todettu Suomessa suuriksi (Valtioneuvosto 2018, 27). Vallitsevassa tilanteessa **Suomi tarvitsee tilannekuvaa** korkeakoulutuksessa aliedustettujen ryhmien tukemistoimista kehittäessään koulutusjärjestelmää Bologna prosessissa sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

Tulevaisuudessa on yhä tärkeämpää saada korkeakoulutettuja ja monipuolisia osaajia kehittämään yhteiskuntaa sekä estää yhteiskunnasta syrjäytymistä. Opetus- ja kulttuuriministeriön Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiossa 2030 yhtenä tavoitteena on, että koko väestön osaamispääoma kasvaa ja korkeakoulutusta on kaikkien saatavilla. Vision mukaan vuoteen 2030 mennessä vähintään 50 % nuorista aikuisista (25-34 –vuotiaat) on korkeakoulutuskinto (OKM 2017). Tämän vuoksi on tärkeää saada nuoria erilaisista taustoista, myös aliedustetuista ryhmistä, opiskelemaan suomalaisiin korkeakouluihin. Tämän saavuttamiseksi tarvitaan **tietoa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden integroitumisesta korkeakoulutukseen, sen mahdollisista esteistä ja hyvistä käytännöistä.**

Arvioinnin tarve linkittyy myös opetus- ja kulttuuriministeriön *Merkityksellinen Suomessa* -toimintaohjelmaan, jolla pyritään estämään vihapuhetta ja rasismia sekä edistämään yhteiskunnallista osallisuutta. Hallituksen tavoitteena on, että Suomi on vuonna 2025 ”avoin ja kansainvälinen, kieliltään ja kulttuuriltaan rikas, hyvä maa, jossa positiivinen asenne toisiimme sekä ympäröivään maailmaan tekee Suomesta ainutlaatuisen” (OKM 2016, 2).

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) koulutuksen arviointisuunnitelmassa vuosille 2016-2019 todetaan, että vuosina 2018-2019 toteutetaan maahanmuuttajat korkeakoulutuksessa - arviointihanke. Arvioinnin suunnittelu on aloitettu vuonna 2018, tiedonkeruu on tarkoitus toteuttaa kevään 2019 aikana ja tulokset julkaista loppuvuodesta 2019.

Karvin arvioinnit perustuvat **kehittävälle arvioinnille**. Kehittävän arvioinnin taustalla on erilaisia viitekehyksiä jotka määrittävät arvioinnin toteutusta, kuten konstruktionistinen arviointiajattelu, oppivan organisaation mallit, ajatus jatkuvasta kehittämisestä ja systeeminen ajattelu. (Patton 2010; Uusikylä 2018.) Kehittävä arviointi pyrkii aktiivisesti edistämään reflektiivistä pohdintaa arvioitavassa kohteessa ja näin vaikuttamaan uusien käytäntöjen luomiseen joko instituutioissa tai yksilön tasolla. Arvioinnissa annetaan suosituksia ja se luo pohjaa kehittämiselle. Yksi kehittävän arvioinnin tärkeä prinssiippi on myös, että erilaisten ryhmien näkökulmat on otettu huomioon arvioinnin aikana. Arviointi luo omalta osaltaan sosiaalista todellisuutta uusien kysymyksenasettelujen, henkilöiden osallistamisen ja tulosten julkisuuden kautta.

2 Arvioinnin tavoitteet

2.1 Tavoitteiden muodostaminen vuorovaikutuksessa hyödynsaajien kanssa

Arvioinnin tavoitteet on muodostettu yhteisissä kuulemisissa eri sidosryhmien kanssa sekä tutustumalla aiempiin selvityksiin ja tutkimuksiin. Arvioinnin suunnitteluvaiheessa on kerätty mahdollisimman monipuolisesti erilaisia näkemyksiä ilmiön syvällisen ymmärtämisen tueksi.

Keväällä 2018 Karvi kutsui sosiaalisen median kanavissa (Facebook ja Instagram) julkaistulla avoimella kirjoituskutsulla maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita kirjoittamaan tarinoita siitä, mikä merkitys opiskelulla on ollut heidän elämässään. Tarinoita lähetettiin Karviin yhteensä kahdeksan, joten yleistyksiä ei niiden pohjalta voida tehdä. Kirjoitetuissa tarinoissa kertautui kuitenkin seuraavia kokemuksia, jotka antoivat omalta osaltaan hyviä taustasyötteitä arvioinnin tavoitteiden ja kysymysten laatimiselle. Ulkomaalaistaustaiset opiskelijat arvostavat Suomessa yleistä opiskeluun kannustavaa eetosta. Suomalaisessa kulttuurissa pidetään itsestänselvyytenä, että kaikki nuoret opiskelevat ja kaikilla on lähtökohtaisesti yhdenvertaiset mahdollisuudet opiskeluun, koska opiskelu on ilmaista. Ohjauksen tuki ja inhimilliset kohtaamiset opiskelun aikana ovat merkittävässä roolissa opintojen etenemiselle. Haasteina sen sijaan ovat kielimuuri ja ennakkoluuloihin törmääminen.

Toukokuussa 2018 Karvin arviointifoorumissa järjestettiin *Maahanmuuttajat Karvin arvioinneissa* -työpaja, johon osallistui laajasti erilaisilla taustoilla olevia henkilöitä: opettajia eri koulutussektoreilta, opiskelijoita, valmentavan koulutuksen parissa työskenteleviä, työnantajien ja vapaan sivistystyön edustajia. Työpajassa tunnistettiin muun muassa maahanmuuttajien koulutusta tukevia ja estäviä tekijöitä. Työpajan yhteenvedossa todettiin merkittävänä koulutusta edistävänä asiana maahanmuuttajaopiskelijoiden opintopolun tuki ja moninaisuuden arvostaminen koulutuksen aikana. Esteiksi koettiin kielitaidon rajat koulutuspolulle päästäessä ja opetushenkilöstön koulutuksen puute maahanmuuttajia koskevista asioista.

Syksyllä 2018 hankesuunnitelmaa valmisteltaessa on kuultu lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriötä (OKM), Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvostoa (Arene), Suomen yliopistojen rehtorineuvostoa (UNIFI), Suomen ylioppilaskuntien liittoa (SYL) ja Suomen opiskelijakuntien liittoa (SAMOK). Kuulemisissa on käynyt ilmi, että arvioinnin teema on ajankohtainen eikä tietoa ulkomaalaistaustaisista korkeakouluopiskelijoista ole aikaisemmin systemaattisesti kerätty. Kokonaiskuvan muodostaminen aiheesta on tunnistettu tärkeäksi. Esimerkiksi opiskelijajärjestöjen toimet kohdistuvat kansainvälisiin opiskelijoihin eikä ulkomaalaistaustaisia opiskelijoita omana kohderyhmänä ole erikseen tunnistettu eikä huomioitu. Yhtenä haasteena on, että korkeakouluissa esimerkiksi toisen polven maahanmuuttajia ei yleensä eroteta muista tutkinto-opiskelijoista, ja tämän vuoksi tämän ryhmän mahdollisia erityistarpeita ei ole voitu erikseen selvittää eikä heille ole suunnattu erikseen tukitoimenpiteitä.

2.2 Arvioinnille määritellyt tavoitteet

Tietoa maahanmuuttajien koulutuksesta on tuotettu eri tahoilla, mutta sitä ei ole aiemmin nivottu yhteen ilmiön kokonaiskuvan saamiseksi. **Tässä arvioinnissa on tarkoitus ensimmäistä kertaa luoda kansallisen tason tilannekuva Suomessa asuvan ulkomaalaistaustaisen väestön osallisuudesta korkeakoulutukseen.** Arvioinnin tehtävä on edistää ymmärrystä ulkomaalaistaustaisten

opiskelijoiden osallisuuteen vaikuttavista tekijöistä korkeakoulutuksessa. Arviointi tuottaa tietoa koulutuspoliittiseen päätöksentekoon sekä korkeakoulujen toiminnan kehittämiseen.

Tilastollisissa tarkasteluissa ovat yleensä olleet mukana kansainväliset tutkinto- ja vaihto-opiskelijat, jolloin ei saada tietoa Suomessa pysyvästi asuvien ulkomaalaistaustaisten integroitumisesta. Korkeakoulujen tiedonkeruu- ja tilastointikäytännöt ovat myös kohderyhmän osalta hajanaisia, mikä näkyy vaikeutena tehdä valideja tutkimuspäätelmiä (ks. Isopahkala-Bourget ym. 2018). Korkeakoulut eivät yhdenmukaisesti kirjaa opiskelijoiden maahanmuuttotaustaa tietojärjestelmiinsä, eivätkä tarkastele ulkomaalaistaustaisia opiskelijoita hallinnollisesti tunnistettavana ryhmänä.

Tietoa on tuotettu ja kehittämistyötä tehty viime vuosina paljon. Hankkeita ja toimijoita on myös runsaasti ja kohderyhmät vaihtelevat hankkeittain. Kansallisen kuvan ja kansallisten toimintamallien muodostaminen on koettu haasteelliseksi. Toteutetut tiedonkeruut ovat olleet usein menetelmällisesti joko kansallisia kysely- ja tilastokoonteja tai paikallisia, toiminnan kehittämiseen liittyviä hankkeita. **Tässä arvioinnissa huomioidaan sekä tilastoitu tieto että toimijoiden kokemuksellinen ääni.** Toimijoiden osallisuus on arvioinnissa läsnä monella tapaa: opiskelijaedustajina arviointiryhmässä, opiskelijajärjestöjen kuulemisena sekä opiskelijoiden osallistamisena arviointivierailuilla.

Arviointihankkeen kautta pyritään nivomaan jo olemassa olevaa tietoa yhteen ja parantamaan jo tehdyissä hankkeissa hyviksi havaittujen käytäntöjen tunnettuutta kansallisella tasolla. Näin edistetään jo tuotetun arvokkaan tiedon hyödyntämistä ja valtakunnallisten toimintamallien vakiintumista. Arvioinnissa pyritään aktiivisesti yhteistyöhön muiden aihepiiriä koskevien hankkeiden kanssa.

Aiemmissa kyselyissä on saatu viitteitä siitä, että ulkomaalaistaustaiset opiskelijat ovat eriytyneet korkeakouluissa omiksi ryhmikseen.¹ Tämän myös hankeraporteissa esiin tulevan tuloksen tarkempia syitä ei kuitenkaan toistaiseksi ole analysoitu. Arviointi pyrkii tässä suhteessa syventämään ymmärrystä ja tarjoamaan toimintaehdotuksia korkeakoulujen sisäisen integraation parantamiseen. Lisäksi tavoitteena on edesauttaa tuki- ja ohjauspalvelujen saavutettavuutta kohderyhmän näkökulmasta, mikä on ilmennyt taustoituksessa haasteelliseksi. Tässä keskeistä on opiskelijoiden kuuleminen ja erilaisten opiskelukulttuuristen lähtökohtien huomioiminen sekä viestinnässä että tuki- ja ohjauspalvelujen suunnittelussa.

Taustoituksen perusteella voidaan todeta, että Suomessa on tehty paljon koulutuspolkujen sujuvoittamiseksi ja etenemisen esteiden purkamiseksi. Arviointi asettuu luontaiseksi jatkumoksi Karvin jo aloittamalle työlle maahanmuuttajakohderyhmän osalta (Lepola 2017) ja jatkaa tärkeää kansallista kehitystyötä kohti toimivampaa järjestelmää ja yhteenkuuluvuutta.

¹ 89 prosenttia ISB-kyselyihin vastanneista ulkomaalaisista vaihto- ja tutkinto-opiskelijoista koki saaneensa ystäviä muista maista, mutta vain 59 prosenttia Suomesta.

3 Arviointikohteet ja -kysymykset

3.1 Arvioinnin kohderyhmän rajaaminen

Arviointiryhmä on määritellyt arvioinnin kohteen ja kohderyhmät sidosryhmiä kuultuaan sekä opetus- ja kulttuuriministeriön tiedontarpeet huomioon ottaen. Arvioinnin kohteen rajaamiseen on myös vaikuttanut olemassa oleva tutkimustieto ja aihetta koskevat hankkeet ja selvitykset.

Arvioinnin kohderyhmäksi valitaan **ensimmäisen ja toisen polven ulkomaalaistaustaiset opiskelijat suomalaisissa korkeakouluissa**. Kohderyhmään kuuluvat ovat joko itse syntyneet ulkomailla ja muuttaneet Suomeen muusta syystä kuin opiskelua varten, tai heidän vanhempansa ovat ulkomailla syntyneitä. Toisaalta arvioinnin kohteena on suomalaisten korkeakoulujen ja opiskelijajärjestöjen toimet kohderyhmän integroitumisen tukemiseksi. Arvioinnissa tarkastellaan kattavasti suomalaisia korkeakouluja, sisältäen myös OKM:n hallinnonalan ulkopuoliset korkeakoulut (Maanpuolustuskorkeakoulu, Poliisiammattikorkeakoulu, Höghskolan på Åland).

Arviointiryhmä on päättänyt rajata arvioinnin tarkastelemaan ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden korkeakoulutukseen hakeutumiseen ja sisäänpääsyyn vaikuttavia tekijöitä sekä opintojen etenemistä edistäviä ja estäviä tekijöitä. Arvioinnissa pyritään tunnistamaan paitsi kehittämisalueita, myös vahvuuksia ja hyviä käytäntöjä.

Arvioinnin ulkopuolelle rajataan korkeakoulutuksesta valmistumisen jälkeinen vaihe. Ulkomaalaistaustaisten korkeakoulutettujen työelämään integroitumista on tutkittu ja aiheesta löytyvää tutkimustietoa on saatavilla. Arvioinnin ulkopuolelle on päätetty rajata myös suomalaisissa korkeakouluissa opiskelevat ulkomaiset opiskelijat, joiden maahanmuuton ensisijaisena syynä on opiskelu, sekä vaihto-opiskelijat. Näille ryhmille on jo olemassa erilaisia tukimekanismeja, joita on kartoitettu ja arvioitu, ja heitä on myös kuultu erilaisissa selvityksissä ja mielipidemittauksissa. Esimerkiksi entinen CIMO (nykyisin Opetushallitus) on koonnut verkkosivuilleen kattavasti tietoa ensisijaisesti opiskelun takia Suomeen muuttaneiden korkeakouluopiskelijoiden kokonaismääristä ja taustamaista.²

3.2 Arviointikysymykset

Arviointikysymyksiä on työstetty toiminnallisien menetelmien arviointiryhmässä kaikkia osallistujia kuullen. Alla oleviin kahteen taulukkoon on jäsennellyt arviointikysymykset ja tahot, joille arviointikysymykset kohdennetaan. Taulukko 1 kuvaa **korkeakoulutukseen hakeutumiseen ja sisäänpääsyyn** vaikuttavia tekijöitä, taulukko 2 puolestaan kuvaa **opintojen etenemistä** edistäviä ja ehkäiseviä tekijöitä.

Arviointikysymykset on sijoitettu neljän eri teeman alle: 1. osallistuminen, 2. opintopolku, 3. yhteenkuuluvuus ja osallisuus ja 4. ohjaus ja tuki. Lisäksi kysymykset on jäsennellyt kohteen mukaan. Arviointikysymyksiin etsitään vastauksia A) tilastovertailusta, B) korkeakouluilta (tällä tarkoitetaan

² http://www.cimo.fi/services/statistics/international_mobility_of_students

korkeakoulujen henkilökuntaa, mukaan lukien opetus- ja hallintohenkilöstöä ja korkeakoulun johtoa), C) opiskelijoilta ja paikallisilta opiskelijajärjestöiltä (ylioppilaskunnat ja opiskelijakunnat). Arviointiryhmä arvioi menetelmien ja käytäntöjen toimivuutta ja hyödyllisyyttä.

Taulukko 1. Korkeakoulutukseen hakeutumiseen ja sisäänpääsyyn vaikuttavat tekijät

	A) Tilastoaineisto	B) Korkeakoulut	C) Opiskelijat
1. Osallistuminen	Missä määrin ulkomaalaistaustaiset hakeutuvat korkeakoulutukseen verrattuna suomalaistaustaisiin? Onko esimerkiksi aloissa eroja? (tarkastelussa hakijat koulutusalan ja sukupuolen mukaan)	Tunnistetaanko kohderyhmään kuuluvat opiskelijat? (tiedonkeruu- ja tilastointimenetelmät)	Mitkä tekijät ovat edesauttaneet korkeakouluun hakeutumista ja sisäänpääsyä? Mikä on vaikuttanut alan valintaan?
2. Opintopolku	Eroaako ulkomaalaistaustaisten korkeakouluun hakijoiden aiempi opintopolku suomalaistaustaisista? Aiemmin suoritettut tutkinnot ja avoimen väylän kautta hakeneet	Miten siirtymää ja hakeutumista edistetään? Yhteistyötahoja, hyviä käytäntöjä?	Mistä ja miten hakeuduttu? (aiempi opintopolku, mukaan lukien ulkomailla suoritettut tutkinnot)
3. Osallisuus ja yhteenkuuluvuus			Koetaanko yhteenkuuluvuutta suhteessa muihin hakijoihin / omaan ryhmään? Identifioituminen? Onko osallisuuden kokemusta tuettu?
4. Ohjaus ja tuki		Kohdennetaanko ohjausta ja tukea kohderyhmälle hakuvaiheessa? Jos, miten? (tukipalvelut, tiedottaminen, strategiset linjaukset)	Miltä tahoilta ja millaista ohjausta ja tukea on saatu? Miten tarjotusta tuesta tiedotetaan? Mikä on koettu merkityksellisenä? Mikä on kodin ja perheen rooli?

Taulukko 2. Opintojen etenemistä edistävät ja ehkäisevät tekijät

	A) Tilastoaineisto	B) Korkeakoulut	C) Opiskelijat
1. Osallistuminen	Kuinka paljon ulkomaalaistaustaisia opiskelijoita on korkeakoulutuksessa? (koulutusaloittain, sukupuolen, ikäryhmien ja äidinkielen mukaan sekä maantieteellisesti) Erot suomalais- ja ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden välillä?	Sijoittuminen ja opintopolut koulutuksen aikana (vertailu keskenään ja suomalaistaustaisiin). Tunnistetaanko kohderyhmä?	Millainen osallistumiskokemus kohderyhmän opiskelijoilla on omasta alasta, opiskelukulttuurista sekä käytänteistä? Osallistuvatko he opiskelijajärjestöjen toimintaan? Kohdennetaanko heille toimintaa?
2. Opintopolku	Opinnoissa eteneminen (läpäisyaste ja -vauhti), keskeyttämiset, opintosuunnan ja alan vaihdokset, suoritettut korkeakoulututkinnot, sijoittuminen valmistumisen jälkeen.	Miten opintojen etenemistä seurataan? Tunnistetaanko etenemistä edistäviä käytäntöjä ja haasteita? Mitä tiedetään keskeyttäneistä ja keskeytymisen syistä?	Kokemukset opintojen sujumisesta? Opintojen etenemistä edistävät ja ehkäisevät tekijät?
3. Osallisuus ja yhteenkuuluvuus		Millaisia yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta edistäviä käytäntöjä on? (esimerkiksi liittyen opetusjärjestelyihin ja viestintään)	Kokemukset osallisuudesta ja yhteenkuuluvuudesta opiskeluyhteisössä (ryhmytyminen, ystävystyminen, nähdyksi/kuulluksi tuleminen, vaikuttamismahdollisuudet). Millainen rooli suomalaistaustaisilla opiskelijoilla on yhteenkuuluvuuden luomisessa?
4. Ohjaus ja tuki		Onko kohderyhmä tunnistettu ja huomioitu ohjauksen ja tuen näkökulmasta? Miten ohjataan, kuka ohjaa, haasteet? Löytyykö toimivia mekanismeja ja ratkaisumalleja? Mitkä ovat resurssit? Uravalmennus, harjoittelu- ja työllistymismahdollisuuksista viestiminen?	Tuen tarpeet? Jos haasteita, mistä haetaan apua? Kokemukset tuen saamisesta – onko tukea riittävästi, vastaako tarpeisiin? Kokemukset uraohjauksesta? Opiskelijajärjestöjen rooli?

4 Arvioinnin aineistot, niiden hankinta ja analysointi

Arvioinnin menetelmiksi on valittu 1) katsaus olemassa olevaan tutkimustietoon, 2) tilastollinen selvitys Tilastokeskukselta hankittaviin aineistoihin pohjautuen, sekä 3) korkeakouluissa toteutettavat arviointivierailut. Lisäksi arviointivierailuilla kerättyä aineistoa täydennetään tarpeen tullen mahdollisesti kyselylomakkeella ja/tai puhelinhaastatteluilla. Seuraavassa kuvataan tarkemmin arviointiaineiston hankinta- sekä analysointimenetelmiä.

4.1 Olemassa olevan tutkimustiedon hyödyntäminen

Arvioinnissa hyödynnetään ja kootaan yhteen jo toteutettujen tutkimusten, selvitysten ja hankkeiden tietoja. Aiempi tutkimus- ja hanketieto toimii perustana nyt koottavalle tilannekuvalle.

Olemassa olevaa tutkimustietoa on kerätty ja hyödynnetty jo hankkeen suunnitteluvaiheessa. Tiedonhankinta jatkuu läpi arviointiprosessin. Kartoituksesta on koottu muistio, joka sisältää tutkimusraportteja, tieteellisiä artikkeleja, selvityksiä, opinnäytteitä, uutisia ja lehtiartikkeleita, projektiraportteja ja -julkaisuja, podcasteja ja sosiaalisen median sivustoja ja blogeja.

Hankkeen suunnittelussa on hahmotettu ilmiön laajaa kontekstia arviointikysymysten, arvioinnissa keskeisten käsitteiden ja arviointimenetelmien pohjaksi. Koulutuksen teeman lisäksi aineiston keruussa on otettu huomioon myös terveyden, hyvinvoinnin ja työllistymisen näkökulmat. Aineiston analysoinnissa on pyritty tunnistamaan tutkimuksissa aiemmin huomiotta jääneitä kysymyksiä, kuten ulkomaalaistaustaisten korkeakoulutukseen osallistumisen edistäviä ja estäviä tekijöitä. Arvioinnissa tuotetaan ensimmäistä kertaa synteesi aiheesta löytyvistä tutkimuksista.

4.2 Tilastoaineisto

Arvioinnissa hyödynnetään Tilastokeskukselta tilattua anonymisoitua tilastoaineistoa, jossa on tietoa vuosilta 2012-2017 korkeakouluopintoihin hakeneista, uusista sekä läsnä- ja poissaolevista opiskelijoista, opintojen kulusta, koulutuslavalinnoista, suoritetuista tutkinnoista ja sijoittumisesta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Aineiston avulla voidaan tarkastella korkeakoulutusasteittain ulkomailla ja Suomessa syntyneitä ulkomaalaistaustaisia sekä suomalaistaustaisia opiskelijoita. Kohderyhmän rajauksen takia ensisijaisesti opiskelun takia Suomeen muuttaneita ulkomaalaisia opiskelijoita (muuttovuosi sama kuin ensimmäinen kirjoille tulo korkeakouluun) ja vaihto-opiskelijoita ei ole sisälletty mukaan aineistoon. Tilastokeskuksen aineisto käsittää kaikki Suomen korkeakoulut, mukaan lukien Poliisiammattikorkeakoulun, Maanpuolustuskorkeakoulun ja Högskolan på Åland:in.

Karvin henkilökunta analysoi tilastoaineiston käyttäen Excel- ja R-ohjelmia tilastollisten jakaumien analysoimiseen ja niiden kuvaamiseen. Analysoinnin tavoitteena on vastata taulukoissa 1 ja 2 määriteltyihin arviointikysymyksiin. Tilastoaineistosta saadaan vertailutietoa ulkomaalaistaustaisten ja suomalaistaustaisten korkeakoulutukseen hakeutumisesta ja opintojen etenemisestä.

Tilastoaineistot tilataan Tilastokeskuksesta, koska maahanmuuttaja- ja maahanmuuttajataustaisiin opiskelijoihin liittyvä julkisissa tietokannoissa oleva tilastotieto on puutteellista. Kohderyhmän opiskelijoita ei pystytä rajaamaan täsmällisesti muista opiskelijoista. Esimerkiksi opetushallinnon tilastopalvelu Vipusessa maahanmuuttajia ja maahanmuuttajataustaisia voidaan pääosin tarkastella vain käyttämällä taustamuuttujina äidinkieltä ja/tai kansalaisuutta, jolloin ei tavoiteta kaikkia maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Tarkastelemalla esimerkiksi vieraskielisiä Suomen kansalaisia tai vieraskielisiä ulkomaiden kansalaisia, ulkopuolelle jäävät toisen polven maahanmuuttajaopiskelijat, joiden äidinkieli on suomi. Toisaalta jos muuttujana käytetään äidinkieltä, tarkasteluun sisällytetään myös ne tutkinto-opiskelijat, jotka ovat muuttaneet Suomeen ensisijaisesti opiskelun takia. Tilastokeskuksen avoimessa tietokannassa voi tarkastella aiheeseen liittyviä tilastotietoja vielä rajallisemmin kuin Vipusessa.³ Opiskelijoiden kokonaislukumääriä tarkasteltaessa taustamuuttajaksi ei saa äidinkieltä, kansalaisuutta tai ulkomaalaistaustaisuutta. Näillä perusteilla arvioinnissa on päädytty tekemään tietopyyntö Tilastokeskuksesta, josta saadaan arviointikysymyksiin vastauksia antavaa tilastotietoa. Tilastokeskus käyttää taustamuuttujana ulkomaalaistaustainen - käsitettä, joka on yhteneväinen arviointiryhmän valitseman kohderyhmän kanssa.

4.3 Arviointivierailuilla kerättävä aineisto

Arviointikysymyksistä (taulukot 1 ja 2) suuri osa kohdistuu opiskelijoihin ja korkeakoulujen henkilöstöön. Arviointiryhmä pitää erityisen tärkeänä ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden kokemusten tavoittamista. Aineistonkeruumenetelmät on suunniteltu ottaen huomioon kohderyhmän tavoittamisen haasteet. Arviointiryhmä on pohtinut erilaisten laadullisten aineistonkeruumenetelmien käyttöä arviointivierailuilla: esimerkiksi fokusryhmähaastatteluja, työpajoja ja tarinoiden kirjoittamista. Sidosryhmien kuulemisten perusteella opiskelijoiden kuuleminen opetustilanteiden yhteydessä on koettu parhaaksi tiedonkeruumenetelmäksi. Arviointiryhmä pitää tärkeänä, että myös suomalaistaustaisia opiskelijoita osallistetaan arvioinnin tiedonkeruuseen. Arvioinnissa halutaan huomioida myös suomalaistaustaisten opiskelijoiden rooli opiskelijayhteisön yhteenkuuluvuuden luomisessa ja osallisuuden syntymisessä. Lisäksi paikallisilta opiskelijajärjestöiltä on tarkoitus selvittää opiskelijajärjestöjen roolia ulkomaalaistaustaisten osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden edistämiseksi haastatteluilla arviointivierailujen yhteydessä.

Korkeakouluilta on tarkoitus selvittää ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden ohjauksen ja tuen mekanismeja ja sitä, miten korkeakoulut tukevat opintoihin hakeutumista ja opintojen etenemistä. Arviointiryhmä on harkinnut kansallisen kyselyn tekemistä, mutta todennut sen olevan kuormittava tiedonkeruutapa jonka riskinä on, että vastausprosentti jää alhaiseksi. Tämän vuoksi aineistoa on tarkoitus kerätä pääasiassa arviointivierailuilla ja otantana. Arviointiryhmä esittää, että vierailut korkeakouluihin suunnitellaan perustuen koulutusalaprofiileihin, maantieteelliseen otantaan sekä ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden lukumääriin korkeakouluissa. Arviointiryhmä on alustavasti kartoittanut mahdollisuutta yhdistää korkeakoulujen henkilöstön kuuleminen Maahanmuuttajien neuvonnan tuki (MAAMOT) -hankkeen koulutuskiertueeseen keväällä 2019. Koulutuskiertueen kohderyhmänä on maahanmuuttajaopiskelijoiden neuvonnan parissa työskentelevät henkilöt korkeakouluissa. Vierailujen yhdistäminen kuormittaisi vähemmän korkeakouluja ja säästäisi näin myös korkeakoulujen voimavaroja. Lisäksi arviointiryhmä tavoitteena on tavata vierailujen aikana

³ <https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>

opettajia opetustilanteiden yhteydessä sekä hallinto- ja tukipalvelujen henkilöstöä ja tarpeen mukaan myös korkeakoulujen johtoa, joilta voidaan kuulla arvioinnin kysymyksiin liittyvistä strategisista linjauksista.

Arviointivierailuilla kerätyn aineiston perusteella tehdään arviointiryhmän toimesta laadullisen aineiston analyysi loppukeväästä ja alkusyksystä 2019. Arviointiryhmä analysoi tuloksia ensin Karvin henkilökunnan fasilitoimassa työpajassa, jonka jälkeen arviointiryhmä kirjaa analyysin tulokset raporttiin. Analyysin fokuksessa on ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajien korkeakoulutukseen hakeutumiseen ja sisäänpääsyyn vaikuttavat tekijät sekä korkeakouluopintojen etenemistä edistävät ja estävät tekijät. Arviointiryhmä pyrkii arvioimaan olemassa olevien toimintatapojen ja käytäntöjen toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä tuomaan raportissa esille kehittämisalueita, vahvuuksia ja hyviä käytäntöjä.

Taulukko 3. Arvioinnin aikataulu

<i>03–06/2018</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Maahanmuuttajien tarinoiden keruu ja analysointi (esiaineisto) - Arviointifoorumissa sidosryhmien alustava kuuleminen ja osallistaminen - Taustakirjallisuuteen tutustuminen
<i>08–10/2018</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Arviointiryhmän nimitys korkeakoulujen arviointijaostossa 20.9.2018 - Keskustelutilaisuus opetus- ja kulttuuriministeriössä 10.10.2018 - Laurea-ammattikorkeakoulun koordinoiman hankkeen ”Maahanmuuttajien ääni” vertaistapaaminen 18.10.2018 - Tilastolähteiden kartoittaminen ja tilastojen luoma taustakuva - Taustakirjallisuuden koonti - Sidoryhmien kuuleminen: SYL & SAMOK 30.10.2018 - Hankkeen esittely Karvin verkkosivuilla ja infokirjeessä korkeakouluille - Hanke suunnitelman ja aikataulun valmistelu
<i>11–12/2018</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Korkeakoulujen yhteyshenkilöiden nimitys 16.11.2018 mennessä - Sidoryhmien kuuleminen: UNIFI & Arene 19.11.2018 - MAAMOT-hankkeen vertaistapaaminen 22.11.2018 - Korkeakoulujen arviointijaosto käsittelee hankesuunnitelman 30.11.2018 - Tiedonkeruun valmistelu - Tietopyyntö Tilastokeskukselle - Raportin taustaluvun kirjoittaminen, arvioinnista viestiminen (esim. blogikirjoitus)
<i>01–06/2019</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Webinaari korkeakoulujen yhdyshenkilöille - Tilastoaineiston analysointi ja arviointivierailujen suunnittelu analyysin pohjalta - Tiedonkeruu arviointivierailuilla (huhti- ja toukokuu) - Tulosten tiheittäminen: Korkeakoulujen kv-kevätpäivät, AMK-päivät, muita kansallisia seminaareja
<i>08–12/2019</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Arviointiraportin kirjoittaminen - Tulosten julkistaminen (julkaisuseminaari, lehdistötilaisuus)

LÄHTEET

Isopahkala-Bouret U., Börjesson M., Beach D., Haltia N., Jón Torfi J., Jauhiainen A., Jauhiainen A., Kosunen S., Nori H. & Vabo A. 2018. Access and stratification in Nordic higher education. A review of cross-cutting research themes and issues. *Education Inquiry* 2018:9.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/20004508.2018.1429769> (Viitattu 25.10.)

Lepola L. 2017. Ammattikorkeakoulujen maahanmuuttajille järjestämä korkeakouluopintoihin valmentava koulutus vuosina 2010-2017. Kansallisen arviointikeskuksen julkaisuja 2017:15. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Helsinki.

OKM 2016. Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelma. Ohjelma vihapuheen ja rasmin estämiseksi ja yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseksi.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75103/MerkityksellinenSuomessa.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Viitattu 2.11.2018)

OKM 2017. Korkeakoulutus ja tutkimus 2030-luvulle. Taustamuistio korkeakoulutuksen ja tutkimuksen 2030 visiotyölle. <https://minedu.fi/documents/1410845/4177242/visio2030-taustamuistio.pdf/b370e5ec-66d3-44cb-acb9-7ac4318c49c7/visio2030-taustamuistio.pdf.pdf>

Patton, M. Q. 2010. *Developmental Evaluation*. Guildford Press.

Uusikylä, P. 2018. Kehittävän arvioinnin mahdollisuudet koulutuksen arvioinnissa. Luento Karvissa 26.10.2018.

Valtioneuvoston kanslia 2015. *Ratkaisujen Suomi*. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015.

Valtioneuvosto 2018. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osa. Ratkaisuja työn murroksessa. Valtioneuvoston julkaisuja 30/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-674-4> (Viitattu 18.10.2018)